

Säby kyrka

Lunds stift

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

KRISTINA SIMONSSON, 2015-06-26

jais
arkitekter

Svenska kyrkan
LUNDS STIFT

Säby kyrka

Landskrona församling, Rönnebergs kontrakt, Lunds stift
Säby socken, Säby 19:1, Landskrona kommun, Skåne län, Skåne

Beskrivning och historik

Kyrkomiljön

Säby kyrkby ligger strax norr om Landskrona stad.

Det område, som idag utgör Landskrona kommun, har varit bebott sedan förhistorisk tid, flera fornlämningar vittnar om detta.

Under vikingatiden ökade befolkningen betydligt och jordbrukets metoder utvecklades vilket gav förutsättningar för omfattande bybildningar. När socknarna antagit fastare former byggdes en rad romanska stenkyrkor i området.

Bebyggelsen låg samlad i flergårdsbyar med odlingsmarker i smala tegar utanför byn. Säby socken bestod av två byar, Norra Säby motsvarande nuvarande Säby, och Södra Säby på platsen för nuvarande Landskrona.

Det finns belägg redan från 1200-talet att Säby ägdes av danska kungen som vid 1400-talets början här anlade Landskrona. Av resten av socknen bildades ett självständigt län, Säby län, med en kungsladugård och ett tiotal kronogårdar.

Under kriget mellan Sverige och Danmark 1644-1645 och speciellt under skånska kriget 1676-1679 blev Rönnebergs härad mycket hårt åtgånget. Byar brändes och kyrkorna plundrades.

Säbyholm, tidigare kungsladugård, blev privatägt säteri på 1790-talet.

Säby är starkt förknippat med sockrets historia. Istället för att importera socker började general Cederström på Säbyholm experimentera med framställning av socker ur betor. Sockertillverkningen och Säbyholm övertogs av Skånska Sockerbruksaktiebolaget 1853. Disponent Justus Tranchell utvecklade jordbruket och sockertillverkningen på Säbyholm framgångsrikt och blev en av Landskronas rikaste män som också stödde Säby kyrka med gåvor till inredningen.

Landskapet och byarna förändrades genom enskiftet i början av 1800-talet då gårdarna flyttades ut från byarna för att få större sammanhängande odlingsmarker. Säby lämnades dock i relativt orört skick.

En järnväg, anlagd 1865 och nerlagd 1981, gick med en gren från Säbyholm och vidare genom Säby kyrkby.

Idag är Säby kyrkby en by med ett tjugotal villor och tre gårdar. Bebyggelsen är varierad från olika decennier under 1900-talet, endast en gård är kvar från 1800-talet. Byn, utan något tydligt centrum, ligger söder och väster om kyrkan. Säby kyrkby ligger mellan järnvägens Västkustbana och motorvägen E6. Kyrkogården är omgiven av jordbruksfält åt norr, söder och öster. Åt väster ligger parkering med församlingshus, Säby kyrkväg och fält. På lite avstånd från kyrkan ligger bebyggelse söderut och västerut.

Kyrkobyggnaden

Säby kyrka uppfördes förmodligen på 1200-talet. Eventuellt har kyrkan haft en föregångare i trä byggd på 1000-talet. Träkyrkor byggdes ofta med långhus och kor avsmalnande mot öster. Samma särdrag finner man hos några skånska stenkyrkor och förklaringen kan vara att de byggts på samma plats som träkyrkans väggar. Stenkyrkan bestod av långhus och rakslutet kor. Den hade nord- och sydportal och små högtsittande fönster. Under senmedeltiden slogs ett valv i koret och ett vapenhus byggdes framför sydportalen. På 1500-talet uppfördes ett runt torn framför långhusets västgavel.

Säby kyrka drabbades hårt under skånska kriget 1676-1679 och inte mycket mer än sönderskjutna murar återstod efter kriget. Inredning och inventarier var borta. Efter kriget var ekonomin i socknen mycket begränsad. När kyrkan återupbyggdes slopades vapenhuset och den sakristia som tidigare byggts vid koret. Gavelröstena byggdes upp av brädor istället för murar. Säby kyrkas historia framåt präglas av församlingens knappa resurser att hålla kyrkan i stånd. 1757 uppförs ett nytt vapenhus på samma ställe som det medeltida som förstörts under skånska kriget.

Vid början av 1800-talet var kyrkan i dåligt skick och för liten för den växande befolkningen. Biskopen hade 1845 förordat sammanbyggnad med grannsocknen, men bägge socknarna stod emot och Säby byggde med små resurser en egen kyrka 1850. En stor del av gamla kyrkan revs, det runda tornet, vapenhuset på södra sidan, västra gaveln och en del av östra, taken och takstolarna. Långhuset utvidgades åtta meter åt väster, en del avskildes till vapenhus och ovanpå byggdes ett utrymme för kyrkklockan. Taket belades med taktegel, långhuset tunnvalvades och ny inredning skaffades. Om- och tillbygget gjordes med undermåligt material och arbetet var inte av högsta kvalitet, församlingen hade knappa resurser. Reparationer krävdes redan efter några år. Det är okänt vem som gjorde ritningarna till ombyggnaden.

1862 skänkte Justus Tranchell en orgel till kyrkan och sannolikt uppfördes läktaren samtidigt. Ett gravställe uppläts på kyrkogården 1877 till familjen Tranchell. Under

1870-talet tillkom skärmväggen i koret och förmodligen förnyades övrig inredning. 1877 byggdes västtornet efter ritningar av Oskar Eriksson på Överintendentämbetet. 1882 byttes kyrkans yttertak av tegel till skiffer. Brädvalvet över långhuset gipsades. 1901 insattes gjutjärnsbågar i fönstren, tornets spånbeklädnad byttes till plåt. 1902-1903 belades golvet med svarta och gula viktoriaplattor. 1905 dekorationsmålades väggar och valv. 1925 gjordes en invändig restaurering efter handlingar av N A Blanck. Bland annat ersattes målningarna på långhusets östvägg med de nuvarande målningarna och triumfbågens målning kompletterades.

1978 utfördes en invändig restaurering efter handlingar av Carl Axel Acking. Under orgelläktaren inreddes sakristia, väntrum och förråd. Samtliga fönster fick innerbågar. Korets fönsterbänkar försågs med kalksten och glaset i koret fick tonat glas. Båda ytterdörrarna förnyades. Slipad kalksten lades på golvet i koret som utjämnades till en nivå. Väggarna i vapenhus och förvaringsutrymme målades med akrylbaserad färg. Tunnvalvet kläddes med glasfiberväv och målades med latexfärg, den tidigare kassettmålningen försvann därmed. Koret målades med limfärg. Bänkarna glesades ut och 8 bänkrader togs bort. Korets skärmvägg byggdes om. Inredningen målades om i ljusa färger.

2008 gjordes en exteriör renovering under ledning av Ponnert Arkitekter. Den omfattande putslagning och ommålning av kyrkan med silikatfärg, ommålning av fönster och utbyte av takbeläggning på långhus, kor och spira samt utbyte av spirkonstruktionen. Ny takavvattning av zink.

Exteriör

Kyrkan består idag av ett långhus med ett lägre, smalare och rakavslutat kor i öster och ett torn i väster som är indraget i långhusets byggnadskropp. Huvudentrén är i väster och dessutom finns en prästingång i koret i öster. Kyrkan är spritputsad och vitmålad. Muröppningarna är rundbågiga och slätputsade. Taket är täckt av skifferplattor, tornet av plåt.

Kyrkan är troligtvis grundlagd på en kallmur av natursten. De ursprungliga murarna i kor och östra delen av långhuset är av gråsten upp till en meter från grunden, däröver är de murade med stortegel. Murarna i det förlängda långhuset mot väster är av tegel och gråsten, troligen delvis återanvänt från rivna delar. Murarna är troligen skalmurar. Ingen synlig sockel finns. Fasaderna är spritputsade och målade med silikatfärg.

Samtliga dörr-, fönster- och ljudöppningar är rundbågiga med slätputsad omfattning med undantag för en mindre lucka på korets östra sida som är rakt täckt och saknar

omfattning. Fönsteröppningarna vidgar sig utåt med ett språng. De svartmålade gjutjärnsbågarna är krysspröjsade och avslutas uppåt med rundbågar och cirklar. Solbänkarna är av kalksten.

Kyrkan från väster.

Gjutjärnsfönster.

Huvudentrén i väster har en omfattning med två språng, pardörren är raktäckt och ovanför sitter ett lunettfönster av ek. Ingången i öster är genom en rundbågig dörr som har ensprångig omfattning. Båda dörrarna är klädda med stående lackad ekpanel. Framför ingångarna ligger hållar av kryssharnad granit.

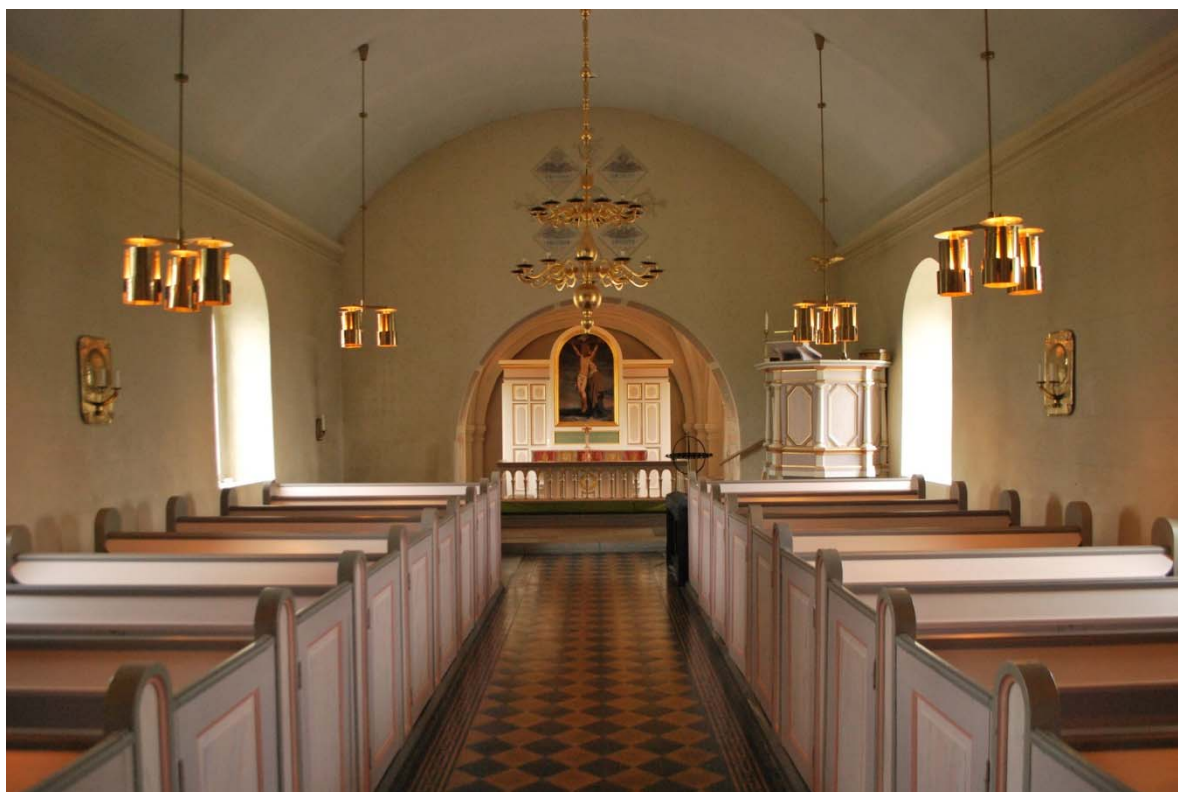
Tornets ljudöppningar i alla väderstreck har luckor av liggande brunmålade träpanel. Solbänkarna i tornet är av målade stålplåt. Tornets hörn är markerade med slätputs vilket fortsätter ner som ett band på västra fasaden.

Takgesimserna på långhuset och koret är två rätvinkliga utskjutande språng. Tornets takgesims är flersprångig med både runda och rätvinkliga språng. Yttertaken över långhuset och kor är täckta av skifferplattor. Över taknocken ligger stora gjutjärnsplåtar. Tornspiran är belagd med galvaniserad, skivlagd stålplåt med förskjutna tvärfalsar. Plåten är målade ljusgrå med linoljefärg. Spiran kröns av ett kors. Takavvattningen är av zink.

Interiör

Vapenhuset i tornets bottenvåning i väster har golv av svarta och gula cementplattor, så kallade viktoriaplattor. Plattorna är lagda i diagonalmönster med en meandermönstrad fris längs väggarna. Större delen av golvet har dock en infälld kokosmatta efter senaste renoveringen. Väggarna är putsade och målade. Rummet har innerdörrar i djupa nischer till elcentral, till tornets övre våningar och till långhuset. Dörrarna till torn och elcentral är ramverksdörrar med kraftiga bandgångjärn.

Långhuset mot koret.

Från vapenhuset kommer man genom en gråmålad pardörr med spiralvridna handtag in i långhuset under orgelläktaren. Denna är underbyggd med förråd, sakristia, trappuppgång till läktaren, sakristia och väntrum. Dessa rum avskiljs från långhuset med väggar klädda med profilsponsad, vitlaserade furupanel.

Långhuset är tunnvalvt med relativt låg takhöjd och enkel nyklassicistisk karaktär. På ömse sidor om en bred mittgång finns slutna bänkkvarter. Predikstolen står i långhusets sydöstra hörn och dopfunten i nordöstra hörnet. All inredning är målad i vitt, grått och rosa. Långhuset har ljus från två stora fönster på vardera långsidan.

Golvet i mittgången är lagt med svarta och gula viktoriaplattor, under bänkarna ligger lackat brädgolv och framför de främre bänkarna ligger kalkstensgolv.

Långhusets väggar är putsade och målade med beige limfärg i kvadermönster med grå fogar. Ovanför triumfbågen finns dekormålning från 1925 med symboler för de fyra evangelisterna. Tunnvalvet är målat i ljus blågrå färg. Mellan valv och vägg går en kraftig, profilerad list. Alla fönster är försedda med innerbågar av gråmålat stål. Belysningen utgörs av moderna hängande cylindrar.

Triumfbågen mellan långhus och kor är låg, bred, rundbågig och målad med geometriska fält och liljebladsdekorerade kors. I koret står altarringen och altaruppsatsen, den senare är integrerad i en skärmvägg. Bakom skärmväggen är inrett en liten bönplats. Koret täcks av ett kryssvalv vilande på två- respektive tresprångiga hörnpilastrar med kragband. Valvribborna är kraftiga och har rektangulärt tvärsnitt. I ribbornas skärningspunkt finns dekormåleri. Väggar och valv är slätputsade och målade med limfärg. Golvet i koret ligger ett steg högre än långhuset och är belagt med grå kalkstensplattor. De två fönstren i koret har färgat glas och fönsterbänkar av kalksten.

Orgelläktaren vilar i framkant på fyra pelare. Läktarbarriären består av ramverk med fyllningar och ett profilerat understycke. I mitten finns ett tresidigt framskjutet parti. Barriären är målad i samma färger som kyrkans övriga fasta inredning, vitt, grått och rosa. Orgelläktaren har golv av målade brädor.

Sakristia och väntrum under orgelläktaren har lackat brädgolv, putsade, målade ytterväggar och laserade panelinnerväggar.

Från vapenhuset nås tornets andra våning med en spiraltrappa i trä. Tredje våningen är klockvåning och upptas helt av klockbocken. Taket över klockvåningen är nylagt av plywoodskivor på reglar. En steg leder upp till fjärde våningen, där det är öppet upp till spirans topp. Spirans taklag förnyades helt 2008 förutom hjärtstocken. Taklaget består av en hjärtstock i mitten, tolv högben av sågat virke och två bjälklag. Långhusets vind nås med steg utifrån genom en lucka på korets östgavel. Vinden inventerades inte. Skiffertaket ligger på öppen läkt.

Inredning och inventarier

Altaret inklusive altarskivan är av trä. Bordet är en ramverkskonstruktion med en plan skiva buren av två kraftiga, rikt skurna kolonner. Altaret är målat i grått, vitt, rosa och förgyllning. Troligen från 1870-talet.

Altarskranket är en ramverkskonstruktion med fyllningar som avslutas uppåt av ett listverk. I mitten sitter ett förhöjt rundbågigt parti med altartavlan. Målat i vitt, grått

och rosa. Före renoveringen 1978 innehöll altarskranket dörrar till den tidigare sakristian. Numera är dörrarna istället vända 90 grader mot korets östvägg och skranket minskat så att korets pilastrar är synliga. Skranket är skänkt av Justus Tranchell och troligen från 1870-talet. Ommålat 1962.

Altaruppsatsen i koret.

Långhuset mot läktaren i väster.

Altartavlan från 1925 är en del av altarskranket. Tavlan, målad av Georg Hansen från Landskrona, föreställer Maria vid sidan om den korsfäste Jesus.

Altarringen från 1901 har rak framsida och två korta, raka sidor. Räckets består av en rundbågsarkad med svarvade balustrar mellan över och underliggare. Det breda knäfallet är tygklätt.

Dopfunten av sandsten är samtida med kyrkan, dvs omkring 1200. Cuppens övre 2/3 har huggits bort, den övre kanten är maskinslipad, undre delen är dekorerad med bladskivor. Foten är fyrsidig, uppåt avsmalnande med vulst, dekorerad med bladskivor och ett lejon med svansen mellan benen. Foten avslutas nedåt med en fyrkantig platta med hörntappar. Funten står på en sentida gråstensplint.

Predikstolen är troligen från 1870-talet, i nyklassicistisk stil. Ommålad 1962.

Underredet och trappan nyttillverkades 1978. Korgen utgörs av fyra sidor av en sexsidig form. Korgens hörn markeras av kolonner vilande på postament. Sidorna är indelade med lister och speglarna är marmoreringsmålade. Ovanför predikstolen hänger en förgylld duva.

Bänkinredningen, är troligen från 1850-51, men byggdes om 1978 då bänkarna glesades ut. Vid ombyggnaden behölls dörrar, gavlar och framskärmar medan sitsar och ryggar nyttillverkades. Bänkarnas gavlar vid ytterväggarna nyttillverkades också eftersom bänkarna kortades för att stå fria från väggen. Dörrar, gavlar, ryggar och framskärmar är uppbyggda av ramverk med fyllningar. Den slutna bänkinredningen, har smala gavlar avslutade uppåt av en rundbåge. Bänkarna är målade i grått, vitt och rosa.

Dörrarna har marmoreringsmålning. Bänkarna var tidigare målade i mörk kulör, sannolikt ekådring.

Orgeln, har två manualer med 13 stämmor och är tillverkad 1925 av Mårtenssons orgelfabrik i Lund. *Orgelfasaden* i nyklassicistisk stil är från 1862, gjord till kyrkans föregående orgel. Fasaden har synliga pipor och är tredelad med ett fristående spelbord vänt mot församlingen. De tre rektangulära fälten delas av släta pilastrar och avslutas uppåt av en profilerad list. Mittpartiet kröns av ett rundbågigt fält dekorerat med en lyra omgiven av blad. Fasaden är målad i grått och svagt rosa med förgyllt listverk. Orgeln kompletteras av ett elpiano i långhuset.

Klockan av malm är gjuten 1889 av Joh A Beckman & Co i Stockholm. Klockan har akantus- och bladbränder och inskription.

Övrigt

Ljuskrona, från omkring 1890, av förgyllt trä tillverkad och skänkt av hemmansägaren och snickaren Per Hansson Wallin i Vadensjö.

Kyrkogården

På en karta från 1782 är kyrkogården rektangulär runt kyrkan. 1877 anlades en gravplats för släkten Tranchell i sydöstra hörnet. 1891 utvidgades kyrkogården åt öster och lönnar planterades där. Samma år sattes gjutjärnsstaket mot väster upp, skänkt av Carl Tranchell. 1994 anlades en minneslund.

Kyrkogården ligger något upphöjd och omges av en låg kallmur som fungerar som stödmur mot fälten i söder och norr. På muren växer en blandhäck. En trädkrans av hamlade lindar omger kyrkan utom åt öster där det växer en oxelhäck. Fyra större sykomerlönnar växer på den utvidgade delen. I väster står ett dekorativt gjutjärnsstaket med kyrkogårdens enda grind.

Kyrkan omges av singelgång och en gång i ytterkanten längs häcken. Gravplatserna är omgivna av buxbom och singel. På södersidan är kvarteren täta och gångarna mycket smala. Många äldre, stora, påkostade och höga gravstenar är bevarade tillsammans med nyare låga horisontella stenar. Inga tomma gravplatser finns. Flera gravar är utpekade som kulturgravar.

I sydöstra delen finns Tranchellska gravplatsen med två större gravar med liggande hällar. En är omgiven med järnstaket med kalkstensplattor på marken, den andra omges av en stenmur.

Den norra sidan har också buxbomsinramade gravar med singel, men det är glest

mellan gravstenarna.

I nordöstra hörnet finns en minneslund, en gräsmatta med en natursten. I kanten av minneslundan finns ett lapidarium med en rad äldre gravstenar.

Kyrkogården på södra sidan.

Tranchells gravplats.

Kyrkan från nordöst. Kyrkogården på norra sidan.

Byggnader på kyrkogården

Inga byggnader finns på kyrkogården. På parkeringen väster om kyrkogården ligger ett församlingshus med sakristia och samlingshall som numera används som förråd. Huset uppfördes ursprungligen som bårhus 1928 och om- och tillbyggdes 1977 av Carl Axel Acking. Byggnaden är gulputsad och har sadeltak med bruna takpannor.

Kulturhistorisk karaktärisering för Säby kyrkoanläggning

Säby kyrka ligger tillsammans med församlingshemmet i ett öppet jordbrukslandskap med byn på lite avstånd. Säbys historia är förknippad med sockerframställning som utvecklades på Säbyholm under 1800-talet. Disponent Justus Tranchell som arbetade där stöttade Säby kyrka.

En trädkrans omger kyrkogården. Mot väster avgränsar även ett dekorativt gotiskinspirerat gjutjärnstaket från 1800-talet skänkt av Tranchell. Kyrkogårdens gravplatser är indelade med buxbom och singelgångar enligt det sena 1800-talets ideal. I Säby är kyrkogården från denna tid ovanligt välbevarad och en god representant för en skånsk landsbygdskyrkogård. Alla gravplatser har kvar buxbom och singel. På södra sidan står gravstenarna tätt och de flesta stenarna står på sina ursprungsplatser. Ett flertal av dem är klassade som kulturgravar. På norra sidan är buxbomsinramningen kvar men många gravplatser saknar gravstenar. Kyrkogården visar på den sociala skiktningen där de mer besuttna begravdes på södersidan med påkostade gravstenar. Släkten Tranchell har två gravkor omgärdade av smidestaket och mur på kyrkogården.

Kyrkan har långhus med smalare och lägre kor, torn som rider på långhuset och rundbågiga muröppningar. Säby kyrka har medeltida ursprung men är så kraftigt ombyggd att den får räknas som en nybyggnad. Säby stenkyrka byggdes kring 1200-talet och kanske har den haft en föregångare i trä. Det som anges som motiv för en träkyrka är korets och långhusets avsmalnande väggar mot öster. Kyrkan har haft ett runt torn vilket är mycket ovanligt. Tornet daterades till 1500-talet. Under skånska kriget förstördes mycket av kyrkan och medeltida murverk finns endast kvar i koret och långhusets östra del plus återvunnet i nyare murar. Medeltida rester av altare finns dolt under korets golv och under predikstolstrappan.

Stora delar av kyrkan revs då långhuset förlängdes med åtta meter åt väster 1850. Det är okänt vem som ritade ombyggnaden. Befolkningstillväxten och kyrkans dåliga skick drev fram ombyggnaden som utfördes trots att församlingen hade mycket knappa resurser och trots att biskopen förordade att man istället byggde ut i grannsocknen. Ombyggnaden skedde i en tid när nybyggnaden och ombyggnaden av kyrkor var mycket stor i Skåne. Ett 50-tal kyrkor i Skåne fick liksom Säby förlängda långhus. Säby är den minsta kyrkan som byggdes vid denna tid. 1877 byggdes det låga tornet. Exteriört är kyrkan relativt oförändrad från 1850-talets förlängning och tornet från 1870-tal förutom byte av takmaterial under slutet av 1800-talet och byte av fönster i

början av 1900-talet. Taket är belagt med skifferplattor på öppen läkt, en äldre byggnadsteknik som är relativt ovanlig idag. Nocken täcks av ovanliga gjutjärnsplåtar. Skiffer är typiskt för det sena 1800-talet. Materialets storhetstid sammanfaller med framväxten av det moderna samhället och järnvägsnätets utbyggnad. Gjutjärnsfönstren som sattes in 1901 kom från Landskrona gjuteri och är tidstypiska.

Invändigt är stilen nyklassicistisk och långhuset är tunnvalvt. Trätunnvalv var vanligt vid byggtiden 1850 och valdes ofta för att det var betydligt billigare än att välva tegelkryssvalv. Valvet var tidigare målat med kassetindelning men är nu enfärgat. Väggarna är kvadermålade med limfärg och golvet är lagt med tidstypiska viktoriaiplattor. Dekormåleri från 1905 visar på den tidens stilideal. Koret täcks av ett senmedeltida kryssribbvalv.

Den fasta inredningen i kyrkan är från 1860-talet till 1925. Den hålls väl samman av den gemensamma färgsättningen i vitt, grått, rosa och förgyllning på alla inventarier. Rundbågen går igen i orgelfasad, bänkgavlar, altartavla och altarring. Dopfunten är det enda inventarium som är kvar från kyrkans medeltid. Den är tyvärr stympad i ovankant. Funten är dekorerad med bladformer och med ett lejon som symboliserar styrka.

Släkten Tranchells betydelse märks i det skänkta korskranket och orgelfasaden i kyrkan.

Kyrkan renoverades interiört 1978 av Carl Axel Acking. Underbyggnaden av orgellåktaren med sakristia och väntrum är klädd med laserad profilerad furupanel. Det är tidstypiskt men passar inte ihop med övrig inredning som är täckmålad. Kyrkan målades med latexfärg i vapenhus, biutrymmen och långhusvalv vilket inte kan anses lämpligt. Skärmväggens avkortning så att korets medeltida pilastrar blev synliga är fin.

Säby kyrka är en sommarkyrka som håller öppet från pingst till och med tacksägelsen.

Rekommendationer

- Kyrkogårdens omgärdning med lövträd, häck, stödmur och gjutjärnsstaket är karaktärsskapande och bör värnas. Kyrkogården är välbevarad med buxbomsinramning och singelgravar med gravstenar på ursprungliga platser. Kallmuren bör underhållas bättre om den ska kunna behållas.
- Byggnadens exteriör är i huvudsak intakt sedan uppförandet. Vid renovering bör särskild uppmärksamhet ges åt kyrkans gjutjärnsfönster och skiffertak med gjutjärnsplåtar på öppen läkt.
- Kyrkan bör underhållas med traditionella material.

- Kyrkans väggar är kvadermålade vilket bör värnas.
- Koret med valv är den medeltida delen och bör behandlas varsamt.
- Inbyggnaden under läktaren bör täckmålås för att bättre överensstämna med övrig inredning.

Skydd m.m.

Kyrkan och kyrkogården skyddas som kyrkligt kulturminne enligt 4 kap. kulturmiljölagen. Kyrkan och kyrkotomten ligger inom registrerad fornlämning Säby 5:1. Fornlämningen utgör Säby gamla bytomt och skyddas enligt 2 kap. kulturmiljölagen. Säby ligger inom riksintresse för kustzonen.

Källor och litteratur

Skåne, Landskapets kyrkor, red. Markus Dahlberg, Riksantikvarieämbetet, (utkast) opublicerad 2012

Sockenkyrkorna – kulturarv och bebyggelsehistoria, Riksantikvarieämbetet, 2008

Underhållsplan för Säby kyrka, 2009-05-11, Ponnert Arkitekter AB (2009)

Härslöv och Säby kyrkors historia, Owe Samuelsson, 1982

Trädplan, Kyrkogårdens träd - historik, Lars Wall. 2012

Planprogram för Säby kyrkby. Landskrona stad 2010-04-13. Samrådshandling.

<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>, Riksantikvarieämbetet Fornsök, hämtad 2015-04-28

<http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/search.html>, Lantmäteriet, hämtad 2015-04-28

<http://www.lansstyrelsen.se/skane/sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/landskapsvard/kulturmiljoprogram/oversiktliga-kommunbeskrivningar/Pages/Landskrona.aspx> hämtad 2015-04-28

Intervju med representanter från Landskrona församling, möte 2015-06-03.

Övriga uppgifter

Denna rapport, en kulturhistorisk karakteristik och bedömning av Säby kyrka, Rönnebergs kontrakt, har upprättats av:

Kristina Simonsson (rapportförfattare, foto och inventering), Arkitekt SAR/MSA

Karl Johan Kember (granskning), Arkitekt SAR/MSA, Certifierad sakkunnig avseende kulturvården

JAIS arkitekter AB, Sundstorget 3, 251 21 Helsingborg, 042-14 92 30, www.jais.se

Inventeringsdatum: 2015-04-27 Färdigställd rapport: 2015-06-26